

ERICA JONG

Strach z lietania

Tento román vstúpil do dejín
americkej literatúry.
HENRY MILLER

STRACH Z LIETANIA

Erica Jong

STRACH Z LIETANIA

Z angličtiny preložila
ZUZANA VILIKOVSKÁ

slovar

Copyright © Erica Mann Jong 1793
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2015
Translation © Zuzana Vilikovská 1992, 2015

ISBN 978-80-556-1354-3

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými a ani vo forme fotokópií, nahrávok, ani prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

*Ach, beda, láska žien je dobre známa
vec – čosi ako krásny, brozný šok;
žena sa do hry s všetkým dá i sama
a prebrá život – ani na zvyšok
jej nezostane, iba trápna fáma;
ich pomsta je však ako tigri skok,
smrtiaca, rýchla, horšia od zabitia,
no – trpia, to, čo činia, samy cítia!*

*Sú v práve, lebo chlap je drsný všade,
k mužom i k ženám, je len jedna vec
na ženskej strane – veria iba zrade;
cvičené tajil', v srdciach svetlo sviec,
ak zlyhal idol a sú ešte mladé,
nuž vydajú sa – za bohatšiu pec.
Čo ďalej? Manžel, milenec – a šaty,
modlitby, nemoc – až sa všetko stratí.*

*Nájdu si chlapa, fľašu, iný chrám,
či domácnosť, či iba dáky zvyk,
niektoré ujdú – k novým starostiam
a za ich ctou už nezasmúti nik;
ich stav je absurdnosťou sám
a nezlejší ho ďalší románik;
z paláca nudy do chatrče špiny:
napíšu román, diabllove ich činy?*

(BYRON, DON JUAN)

1

CESTOU NA KONGRES SNOV ALEBO VYSNÍVANÉ ČÍSLO

*Bigamia znamená mať jedného muža navyše.
Monogamia je to isté.*

Anonym (žena)

V lietadle Pan Am do Viedne bolo stosedemnášť psychoanalytikov a najmenej k šiestim z nich som svojho času chodila. Siedmeho som si vzala. Boh mi je svedkom, že to zaviniła buď ich neschopnosť, alebo moja slávna neanalyzovateľnosť, ale teraz som sa bála lietania ešte väčšmi, ako keď som asi pred trinástimi rokmi začala svoje psychoanalytické dobrodružstvá.

V okamihu, keď sme vzlietali, ma manžel terapeuticky schmatol za ruku.

„Bože, je ako ľad,“ povedal. Už by mal poznať symptómy, keďže ma držal za ruku počas mnohých iných letov. Prsty na rukách (aj na nohách) mi zľadovatejú, žalúdok mi vyskočí do hrudného koša, teplota končeka nosa klesne na ten istý bod ako teplota prstov, bradavky sa mi vztýčia a pozdravia podprsenku (alebo – v mojom prípade – šaty, keďže podprsenku nenosím) a jednu ziapajúcu minútu mi srdce súzvučí s motorom, ako sa znova pokúšame dokázať, že zákony aerodynamiky nie sú len chabé poverky – pričom v kútiku srdca viem, že sú. Napriek diabolským vysvetleniach v mnohojazyčných INFORMÁCIÁCH PRE CESTUJÚCICH ma vytrvalo prenasleduje pocit, že iba moja vlastnú koncentrácia (a koncentrácia mamy, ktorá akoby stále očakávala, že jej deti zomrú pri leteckom nešťastí) udržuje tohto vtáka vo vzduchu. Gratulujem si ku každému úspešnému štartu, ale nie príliš nadšene, lebo verím, že v okamihu, keď sa začnete oddávať pocitu bezpečnosti a uvoľníte

sa, lietadlo sa zrúti. Stála bdelosť, to je moje motto. Prevládať by mal bdelý optimizmus. No moja nálada sa dá priliehavejšie nazvať bdelým pesimizmom. Okej, hovorím si, zdá sa, že sme vzlietli a vznášame sa v oblakoch, ale nebezpečenstvo ešte nepominulo. Toto je vlastne najnebezpečnejší moment, práve tu, nad Jamajským zálivom, kde lietadlo stúpa a mení kurz a mizne nápis NEFAJČIŤ. Tu sa pokojne môžeme zrútiť v tisícoch horiacich kúskov. Takže sa úporne koncentrujem a pomáham pilotovi (upokojujúci stredozápadný hlas menom Donnelly) riadiť tú hnuosobu s dvestopäťdesiatimi pasažiermi. Vďaka Bohu za jeho kanadský trávnik a stredoamerický prízvuk. Súc Newyorčan-ka, nikdy by som neverila pilotovi s newyorským prízvukom.

Len čo zhasne nápis ZAPNITE SI BEZPEČNOSTNÉ PÁSY a ľudia sa začnú pohybovať, nervózne sa obzerám dookola, aby som zistila, kto je na palube. Je tu prsnatá materská analytička Rose Schwammová-Lipkinová, s ktorou som nedávno konzultovala, či mám, alebo nemám odísť od svojho súčasného psychoanalytika (našťastie nie je na dohľad). Tamto je doktor Thomas Frommer, prísne povýšenecký expert na anorexiu nervosa, ktorý bol prvým analytikom môjho muža. Je tu aj milý, guľatučký doktor Arthur Feet mladší, ktorý bol tretím (a posledným) analytikom mojej priateľky Pie. Ďalej tu vidím panovačného malého doktora Raymonda Schrifta, ktorý kýva na blond letušku (menom Nancy), akoby si privolával taxík. (Navštevovala som doktora Schrifta v pamätný rok, keď som mala štrnásť a hladovkou som sa prepracúvala k smrti za trest, že som prstami onanovala na obývačkovom gauči mojich rodičov. Trval na tom, že kôň, o ktorom sa mi sníva, je môj otec, a že by som znovu dostala menzes, keby som len „akceptovala, že som žena“.) Je tu usmievavý plešivý doktor Harvey Smucker, ku ktorému som chodila na konzultácie, keď môj prvý muž usúdil, že je Ježiš Kristus, a začal sa zastrájať, že prejde po hladine jazera v Central Parku. Je tu švihácky doktor Ernest Klumpner v obleku šitom na mieru, údajne „brilantný teoretik“, ktorého posledná kniha je psychoanalytickou štúdiou Johna Knoxa. Je tu aj bradatý doktor Stanton Rappoport-Rosen, ktorý sa nedávno preslávil v newyorských odborných kruhoch tým, že sa presťahoval do Denveru a rozšíril svoju činnosť o niečo, čo nazval „Cezpoľná lyžiarska skupinová terapia“. Je tu doktor Arnold Aaronson,

ktorý predstiera, že hrá šach na magnetickej šachovnici so svojou novou manželkou, speváčkou Judy Roseovou (ktorá bola do minulého roka jeho pacientkou). Obaja sa kradmo obzerajú, kto sa na nich díva – a na chvíľu sa moje oči stretnú s Judinými. Judy Roseová sa preslávila v päťdesiatych rokoch tým, že nahrala niekoľko satirických balád o živote pseudointelektuálov v New Yorku. Plačlivým a zámerne nemuzikálnym hlasom spievala ságu o židovskom dievčati, ktoré chodí na kurzy do Novej školy, číta Bibliu kvôli štýlu, v posteli diskutuje o Martinovi Buberovi a zaľúbi sa do svojho psychoanalytika. Teraz sa prevetila do roly, ktorú vytvorila.

Okrem psychoanalytikov, ich manželiek, posádky a niekoľkých poľutovaniahodných laikov, ktorí boli v jasnej menšine, tu boli deti analytikov, čo cestovali s nimi. Synovia boli zväčša pubertáci s namrzenými tvármi, v zvonových nohaviciach a s vlasmi po pleciah, ktorí pozerali na rodičov s takmer hmatateľnou dávkou cynizmu a pohrdania. Spomenula som si, ako som cestovala s rodičmi do zahraničia ako pubertáčka a ustavične som sa snažila predstierať, že ku mne nepatria. Pokúšala som sa ich striasť v Louvri! Vyhnúť sa im v Uffizi! Snívala som nad kolou v parížskej kaviarni a tvárila sa, že hluční ľudia pri susednom stole nie sú moji rodičia – hoci bolo jasné, že sú. (Pochopte, namýšľala som si, že som Stratená generácia v exile, pričom moji rodičia sedeli sotva pol metra odo mňa.) A teraz som sa znovu ocitla v časoch svojej mladosti alebo v zlom sne, či zlom filme. Psychoanalytik a syn psychoanalytika. Plné lietadlo šamanov a moja puberta všade okolo mňa. Priškrípnutá vo vzduchu nad Atlantikom so stosedemástimi analytikmi, z ktorých mnohí počuli môj dlhý, smutný príbeh, no ani jeden si ho nepamätal. Ideálny začiatok nočnej mory, akou sa mal stať tento výlet.

Leteli sme do Viedne, bola to historická chvíľa. Pred mnohými storočiami a mnohými vojnami roku 1938 Freud utiekol zo svojej slávnej ordinácie na Berggasse, keď nacisti ohrozovali jeho rodinu. V rokoch tretej ríše bolo v Nemecku zakázané čo len spomenúť jeho meno a všetci psychoanalytici boli vypovedaní (ak mali šťastie), alebo šli do plynu (ak ho nemali). Teraz však Viedeň s veľkou pompou víta psychoanalytikov. Dokonca sa otváralo Freudovo múzeum v jeho starej ordinácii. Účastníkov kongresu mal privítať starosta Viedne a v pseudogotickej

radníci mala byť recepcia. Ako lákadlá slúžili jedlá zadarmo vrátane *Schnaps*, vyhlídkové plavby po Dunaji, exkurzie do víníc, spev, tanec a iné kratochvile, učené prednášky a debaty a okružná cesta po Európe, odpočítateľná z daní. A čo bolo najdôležitejšie – čakala ich bohatá ponuka starej, dobrej rakúskej *Gemütlichkeit*. Ľudia, ktorí vynášli *Schmalz* (a krematóriá), sa chystali ukázať psychoanalytikom, akí sú znovu vítaní.

Vitajte? Vitajte! Aspoň tí z vás, ktorí prežili Osvienčim, Belsen, londýnsky Blitzkrieg a vstup Ameriky do vojny. Willkommen! Rakúšania sú bohovsky šarmantní.

Celé roky sa vášnivo diskutovalo o tom, či sa má kongres usporiadať vo Viedni, a mnohí psychoanalytici prišli len so zdráhaním. Problém nebol len v antisemitizme, ale zároveň hrozila možnosť, že radikálni študenti Viedenskej univerzity sa rozhodnú demonštrovať. Členovia Novej ľavice neuznávali psychoanalýzu, lebo bola „priveľmi individualistická“. Neprispeľa ničím, tvrdili, k rozšíreniu „celosvetového boja za komunizmus“.

Istý nový časopis ma požiadal, aby som pozorne sledovala všetky spoločenské udalosti a podujatia a napísala o nich satirický článok. Prieskum som začala u doktora Smuckera neďaleko kuchynky, kde mu jedna z letušiek práve servírovala kávu. Pozrel na mňa so zábleskom poznania, ale to bolo všetko.

„Čo si myslíte o tom, že sa psychoanalýza vracia do Viedne?“ spýtala som sa najbodrejším hláskom ženy-novinárky. Zdalo sa, že doktora Smuckera zarazila šokujúca priamosť otázky. Skúmať sa na mňa zadíval.

„Píšem článok pre nový časopis, ktorý sa volá *Voyeur*.“ Predpokladala som, že sa pri názve aspoň uškrnie.

„Hm,“ odvetil flegmaticky, „a čo si o tom myslíte vy?“ A odknísal sa k svojej malej žene s odfarbenými plavými vlasmi, ktorá mala modré pletené šaty s malým zeleným aligátorom nad pravým (modrým) prsníkom.

To som mohla vedieť. Prečo psychoanalytici vždy odpovedajú na otázku otázkou? Prečo by dnešný večer mal byť iný ako ostatné – aj keď letíme v sedemstoštyridsaťtvorke a napchávame sa jedlom, ktoré nie je kôšer?

„Židovská veda“, tak to volajú antisemiti. Obráť každú otázku hore nohami a napchaj ju do zadku tomu, kto sa pýtal. Všetci analytici sú zrejme talmudisti, ktorí vyleteli zo seminára

hneď v prvom ročníku. Spomenula som si na jeden z obľúbených vtíпов starého otca:

Otázka: „Prečo žid vždy odpovedá na otázku otázkou?“

Odpoveď: „A prečo by žid nemal odpovedať na otázku otázkou?“

No bol to predovšetkým nedostatok predstavivosti, ktorý ma u väčšiny psychoanalytikov ubíjal. Dobre, môj prvý analytik mi veľmi pomohol – istý Nemec, ktorý mal teraz prednášať vo Viedni, ale to bol zriedkavý prípad – inteligentný, sebaironický, skromný. Nemal v sebe ani trochu z toho ťažkopádneho dogmatizmu, pre ktorý aj najbrilantnejší psychoanalytik pôsobí povýšenecky. No ostatní, ku ktorým som chodila, boli až prekvapujúco dogmatickí. Kôň, o ktorom sa vám sníva, je váš otec. Kuchynský sporák, o ktorom sa vám sníva, je vaša matka. Kopy kravského lajna, o ktorých sa vám sníva, predstavujú v skutočnosti vášho psychoanalytika. Toto sa odborne nazýva transfer. Nie je tak?

Sníva sa vám, že ste si zlomili nohu na lyžovačke. A skutočne ste si zlomili nohu na lyžovačke, ležíte na gauči s pätkilovou sadrou, ktorá vás na celé týždne uväzní doma, no zároveň prvý raz viete oceniť svoje prsty na nohách a občianske práva invalidov. Zlomená noha vo sne reprezentuje vaše „zmrzačené pohlavie“. Vždy ste túžili mať penis, a teraz trpíte pocitom viny, že ste si úmyselne zlomili nohu, aby ste vychutnali pôžitok zo sadry, nie?

Nie!

Dobre, otázku „zmrzačeného pohlavia“ nechajme bokom. Tak či onak, je to už veľmi otrepaná téma. A zabudnite na svoju matku sporák a na svojho analytika kopu lajna. Čo nám ostalo okrem zápachu? Nehovorím o prvých rokoch analýzy, keď tvrdo pracujete na odhaľovaní vlastného bláznovstva, aby ste mohli robiť aj niečo iné, nielen celý život sa venovať svojej neuroze. Hovorím o fáze, keď sa vy aj váš manžel dlhodobo podrobujete psychoanalýze a dospeli ste do štádia, keď nijaké rozhodnutie, akokoľvek bezvýznamné, nemožno urobiť bez toho, aby obaja vaši psychoanalytici nemali imaginárnu bojovú poradu na obláčiku nad vašimi hlavami. Cítite sa ako trójski bojovníci v Iliade, keď sa Zeus a Héra hádajú hore nad nimi. Hovorím o fáze, keď sa vaše manželstvo stalo ménage à quatre. Vy, on, váš analytik, jeho analytik. Štyria v posteli. Tento film je rozhodne mládeži neprístupný.

My sme boli v tomto štádiu najmenej celý minulý rok. Každé rozhodnutie sme prenechali analytikovi alebo na proces analýzy. Nemali by sme sa presťahovať do väčšieho bytu? „Radšej počkajme, ako sa veci vyvinú“. (Bennettov eufemizmus pre ťah: nazad na gauč.) Nemali by sme mať dieťa? „Najprv si to preberme.“ „Nemali by sme zmeniť tenisový klub?“ „Radšej počkajme, ako sa veci vyvinú.“ „Nemali by sme sa rozviesť!“ „Najprv si preberme podvedomý význam rozvodu.“

Dosiahli sme totiž krízovú fázu manželstva (päť rokov) a obliečky, ktoré sme dostali ako svadobný dar, sa medzitým takmer rozpadli, keď sa bolo treba rozhodnúť, či kúpiť nové obliečky, prípadne mať dieťa a žiť s čudáctvom toho druhého naveky – alebo nechať manželstvo umrieť (vyhodiť obliečky) a znovu prechádzať z postele do postele.

Rozhodnutie, samozrejme, ešte komplikovala psychoanalýza, ktorej základným predpokladom bolo (hoci všetky dôkazy svedčili o opaku), že je to medzi vami stále lepšie. Refrén je asi takýto:

„Ach-ja-som-bola-taká-zničená-keď-som-si-ťa-brala-zlatko-ale-teraz-je-to-so-mnou-oveľa-lepšie-jej-jej-jej.“

(Z čoho vyplýva, že ste si mohli vybrať aj niekoho lepšieho, nežnejšieho, krajšieho, múdrejšieho a možno aj s väčším šťastím na burze.)

Načo on zrejme odpovie:

„Ach-ja-som-nenávidel-všetky-ženy-kým-som-sa-do-teba-ne-zalúbil-zlatko-ale-teraz-je-to-so-mnou-oveľa-lepšie-jej-jej-jej.“

(Z čoho vyplýva, že si mohol nájsť nežnejšiu, krajšiu, múdrejšiu ženu a lepšiu kuchárku, ktorá jedného dňa zdedí kopu peňazí po ockovi.)

„Bennett, starec, trochu rozmýšľaj,“ hovorila som (zakaždým, keď som ho upodozrievala z takých myšlienok), „pravdepodobne by si si bol vzal ženu ešte falickejšiu, narcistickejšiu a s ešte väčšou túžbou po kastrácii, ako som ja.“ (Psychoanalytikova žena sa musí predovšetkým naučiť, ako mu šmariť všetok ten žargón späť na hlavu vo vhodne zvolených okamihoch.)

Aj mňa však prepadli podobné myšlienky, a ak o nich Bennett aj vedel, nedával to najavo. V našom manželstve niečo hrozne škripalo. Naše životy ubiehali vedľa seba ako železničné koľaje. Bennett trávil dni vo svojej kancelárii, vo svojej nemocnici,

u svojho psychoanalytika a večery opäť vo svojej kancelárii, väčšinou do deviatej alebo desiatej. Ja som niekoľko dní v týždni učila a vo zvyšných písala. Mala som nenáročný školský rozvrh, no písanie ma tak vyčerpávalo, že keď Bennett prichádzal domov, bola som pripravená nechať všetko ležať a odreať sa. Mala som po krk samoty, dlhých hodín strávených len s písacím strojom a so svojou fantáziou. Zdalo sa mi, že všade stretávam samých mužov. Svet mi pripadal preplnený dostupnými, zaujímavými mužmi, tak ako nikdy predtým, kým som sa nevydala.

Ako je to vlastne s manželstvom? Aj keď ste svojho manžela milovali, nevyhnutne prišiel čas, keď sa milovanie stalo bezvýrazné ako tavený syr: nasýti, človek z neho aj sušne, ale nijaké dráždidlo pre chuťové poháriky, nijaká trpkosladká príchuť, nijaké nebezpečenstvo. A vy ste zrazu zatúžili po prezretom hermelíne, po vzácnom kozom syre: vábnom, šťavnatom, diabolskom.

Nebola som proti manželstvu. V podstate som v to verila. Človek musí mať najlepšieho priateľa v tomto nepriateľskom svete, človeka, voči ktorému by ste boli za každých okolností lojálna, človeka, ktorý by bol lojálny voči vám. No čo s ostatnými túžbami, ktoré po krátkom čase manželstvo nevie dostatočne uspokojiť? Nepokoj, dychtivosť, tepanie v útrobach, chvenie v lone, túžba byť naplnená, vymetená v každom telesnom otvore, baženie po suchom šampanskom a vlhkých bozkoch, po voni pivóní na terasách domov v júnovej noci, po svetle na konci móla v Gatsbym... Netúžili ste po tom pre veci samotné – lebo vám bolo jasné, že tí naozaj bohatí sú ešte unudenejší ako vy a ja –, ale pre to, čo veci evokovali. Sardonický, trpkosladký slovník pesničiek o láske Colea Portera, smutné sentimentálne texty Rodgersa a Harta, všetky tie romantické nezmysly, po ktorých ste polovicou srdca bažili a tou druhou ste sa mu trpko vysmievali.

Dospievanie v ženu v Amerike. Aká zodpovednosť! Vyrastali ste a do uší vám ustavične hučali kozmetické reklamy a pesničky o láske, dôverné rubriky, horoskopy, hollywoodske klebietky a morálne dilemy na úrovni plytkých televíznych seriálov. A aké litanie vám vyspevovali autori reklám na šťastný život! Aké kuriózne katechizmy!

„Správajte sa nežne k svojmu pozadiu.“ „Červenajte sa s našou pomocou.“ „Vlasy – koruna krásy.“ „Chcete mať krajšiu postavu?

Vylepšíme tú, čo vám dala matka príroda. 'Na svoju pleť použijem len vodu a CD.' 'Ako vyhrať nad každým mužským v zvieratníku.' 'Hviezdy a vaše zmyselné ja.' 'Bol nahý, mal na sebe len DENIM.' 'Zlato je trvalá hodnota.' 'Ak máte problémy s intímnu hygienou...' 'Ako som sa zbavila nepríjemného zápachu...' 'Dáma, nestraťte glanc.' 'Ak to chcete niekam dotiahnuť, používajte Chanel č. 6.' 'Ako sa plaché dievča zbaví zábran?' 'Femme, nazvali sme ho po vás!'

Všetky tieto reklamy a horoskopy zrejme naznačovali, že keby ste boli dosť narcistická a dostatočne sa starali o svoje vône, vlasy, prsia, mihalnice, podpazušie, rozkrok, hviezdy, jazyky a o správny výber škótskej v baroch, stretli by ste krásneho, mocného, potentného a bohatého muža, čo by uspokojil každú túžbu, naplnil každú diery, pri ktorom by vám srdce zamrelo (alebo úplne zastalo), až by ste celá zvlhli, a odniesol by vás na Mesiace (najradšej na krídlach pavučiny), kde by ste naveky žili v dokonalom šťastí.

Šialené na tom však bolo, že aj keď ste boli bystrá, aj keď ste strávili pubertu čítaním Johna Donna a Shawa, aj keď ste dokonca študovali dejiny, zoológiu alebo fyziku a dúfali, že sa budete celý život venovať náročnému a zodpovednému povolaniu – aj tak ste mali hlavu plnú týchto lepkavých túžob, v ktorých trčí po krk každá stredoškôľka. Nezáležalo na tom, či ste mali inteligenčný kvocient 170, alebo 70, boli ste rovnako ohlúpnutá. Len vonkajšie lákadlá sa líšili. Reči už boli trochu učenejšie. Pod škrupinou ste však túžili byť ovládnutá láskou, zmetená z nôh, naplnená obrovským nabijakom striekajúcim semenom, mydlové bubliny, hodváby a satény a – prirodzene – peniaze. Nikto sa nenamáhal povedať vám, čo manželstvo vlastne znamená. Neboli ste dokonca vyzbrojená, na rozdiel od európskych dievčat, ani filozofiou cynizmu a praktizmu. Očakávali ste, že po svadbe nebudete túžiť po iných mužoch. A očakávali ste, že váš muž nebude túžiť po iných ženách. Potom túžby prišli a vás sa zmocnila panická nenávisť k sebe. Aká ste len hnusná ženská! Ako je možné, že vás vzrušujú cudzí chlapi? Ako môžete skúmať ich vydúvajúce sa nohavice? Ako môžete sedieť na schôdzi a predstavovať si, ako by vás ktorý muž v miestnosti kefoval? Ako môžete sedieť vo vlaku a očami preťahovať celkom cudzích chlapov? Ako môžete urobiť niečo také svojmu mužovi? Povedal

vám vôbec niekedy niekto, že to možno ani nemá nič spoločné s vaším mužom?

A čo ostatné túžby, ktoré manželstvo potláča? Túžba z času na čas odísť, aby ste mohli zistiť, či by ste ešte vedeli žiť osamote vo svojom vnútri, zistiť, či by ste využili v chatke v horách a nezbláznili sa; skrátka zistiť, či ste ešte celok, keďže ste tak dlho boli polovicou niečoho (ako zadné nohy koňa vo vaudeville).

Päť rokov manželstva zo mňa urobilo ženu bažiacu po tom všetkom: bažiacu po mužoch a bažiacu po samote. Bažiacu po sexe a bažiacu po živote pustovníka. Bola som si vedomá, že moje túžby si protirečia – a to len všetko zhoršovalo. Bola som si vedomá, že moje túžby sú neamerické – a to veci zhoršovalo ešte viac. V Amerike je kacírstvom vyznávať iný životný štýl okrem existencie ako polovica páru. Samota je neamerická, možno ju odpustiť mužovi – zvlášť ak je to „očarujúci starý mládenec“, ktorý „sa ukazuje s hviezdíčkami“ v krátkom období medzi dvoma manželstvami. Ale o žene sa vždy predpokladá, že je sama preto, lebo ju opustili, nie preto, že sa tak rozhodla. A tak s ňou aj zaobchádzajú ako s páriom. Pre osamelú ženu jednoducho neexistuje dôstojný spôsob života. Ach, s peniazmi si možno nejako poradí (hoci zďaleka nie tak dobre ako muž), ale citovo ju nikdy nenechajú na pokoji. Priatelia, rodina, spolupracovníci jej nedovolia ani na okamih zabudnúť, že jej životná dráha bez manžela, bez detí – stručne povedané jej sebeckosť – je potupou amerického spôsobu života.

A čo je ešte horšie: žena (hoci vie, že jej vydaté priateľky sú nešťastné) sa sama nenechá na pokoji. Žije, ako keby čakalo na ňu veľké naplnenie túžob hneď za dverami. Ako keby čakala na rozprávkového princa, ktorý by ju odviezol „od toho všetkého“. Od čoho všetkého? Od samoty – samoty, o ktorú sa delí s vnútrom svojej duše: od istoty, že je sama sebou, namiesto toho, aby bola polovicou niečoho iného?

Mojou odpoveďou na toto všetko nebolo (ešte nie) začať si pomer s niekým, ani (ešte nie) odísť od muža, ale rozvinula som predstavu vysnívaného čísla. Vysnívané číslo bolo viac než len kefovačka. Bol to platonický ideál. Znamenalo to, že zipsy odpadávali ako ružové plátky, bielizeň spáchla jedným dychom ako po fúknutí do púpavy. Jazyky sa poprepletali a zvláčneli. Duša vám vtiekla jazykom do úst vášho milenca.

Nevyhnutným predpokladom pre ozajstné, prvotriedne číslo je, aby ste nikdy celkom nespoznali partnera. Všimla som si napríklad, že sa všetky moje očarenia rozplynuli, len čo som sa s nejakým mužom naozaj spriatelila, začala som vnikať do jeho problémov, počúvala ho, ako bláboce o svojej žene alebo exmanželkách, o svojej matke a deťoch. Potom som ho už len mala rada, dokonca som ho možno milovala – ale už bez vášne. A bola to vášeň, čo som chcela. Zistila som tiež, že bezpečný spôsob, ako sa zbaviť očarenia, je písať o niekom, pozorovať jeho tiky a zášklby, analyzovať jeho osobnosť a typ. Potom sa z neho stáva hmyz na pinzete, novinový výstrižok strčený do plastického puzdra. Mohlo mi byť dobre v jeho prítomnosti, dokonca som ho chvíľami mohla obdivovať, ale už nemal nado mnou moc, aby som sa kvôli nemu budila rozochvená uprostred noci. Už som o ňom nesnívala. Mal tvár.

Takže ďalšou podmienkou vysnívaného čísla bola časová obmedzenosť vzťahu. A anonymita ho robila ešte lepším.

Keď som žila v Heidelbergu, chodila som štyrikrát týždenne do Frankfurtu za svojim psychoanalytikom. Cesta trvala hodinu, a tak sa vlaky stali dôležitou súčasťou sveta mojich predstáv. Vo vlaku som stretávala krásnych mužov, mužov, ktorí len zriedka hovorili po anglicky, mužov, ktorých banality a klíše ostali predo mnou ukryté vďaka mojej neznalosti francúzštiny, taliančiny alebo hoci aj nemčiny. Akokoľvek nerada, ale musím priznať, že v Nemecku existujú krásni muži.

K jednému zo scenárov vysnívaného čísla ma zrejme inšpiroval taliansky film, ktorý som videla pred rokmi. Ako čas plynul, prikrášľovala som si ho, aby vyhovoval mojim zámerom. Keď som sa trmácala sem a tam z Heidelbergu do Frankfurtu, z Frankfurtu do Heidelbergu, ustavične sa mi premietal v hlave:

Špinavé kupé v európskom vlaku (druhá trieda). Tvrdé sedadlá sú potiahnuté koženkou. Zasúvacie dvere vedú na chodbičku. Za oknami sa mihajú olivové stromy. Na jednej strane sedia dve sicílske roľníčky, medzi nimi dieťa. Zdá sa, že je to mama, stará mama a vnučka. Obe ženy opreteký napchávajú malé dievčatko jedlom. Oproti na sedadle pri okne sedí pekná mladá vdova s hustým čiernym závojom a v úzkych čiernych šatách, ktoré zdôrazňujú jej zmyselnú postavu. Výdatne sa potí a oči má

opuchnuté. Prostredné sedadlo je prázdne. Sedadlo pri chodbičke obsadila veľmi tučná žena s fúzikmi. Jej obrovské stehná zaberajú takmer polovicu voľného sedadla uprostred. Číta komiksový sladák, kde postavami sú odфотографované modely a dialógy sa zjavujú v malých bublinkách nad ich hlavami.

Pätica sa chvíľu drgáľa, vdova a tučná žena mlčia, matka a stará matka sa rozprávajú o jedle s dievčatom a medzi sebou. A potom vlak zapíska a zastane v meste, ktoré sa volá (možno) CORLEONE. Vysoký, malátne pôsobiaci vojak, neoholený, ale s krásnou bujnou hrivou, s jamkou v brade a diabolskými lenivými očami vstúpi do kupé, smelo sa poobzerá, vidí prázdnu polovicu sedadla medzi tučnou ženou a vdovou a s mnohými lichotivými ospravedlneniami si sadá. Je spotený a neučesaný, ale predovšetkým je to skvostný živočích, len trochu zničený horúčavou. Vlak zapíska a odchádza zo stanice.

Potom si uvedomujeme len drgálie vlaku a rytmický pohyb, ako sa vojakove stehná šúchajú o vdovine stehná. Prirodzene, že sa obtiera aj o bok tučnej dámy – a ona sa pokúša odtiahnuť, čo je zbytočné, lebo on si ju nevšíma. Pozoruje veľký zlatý kríž, ktorý sa pohojdáva dopredu a dozadu v hlbokom jarčeku medzi vdovinými prsníkmi. Bum. Pauza. Bum. Naráža na jedno vlhké ňadro, potom na druhé. Zdá sa, že uprostred váha, akoby bol paralyzovaný dvoma odpudzujúcimi sa magnetmi. Jama a kyvadlo. Vojak je zhypnotizovaný. Ona zíza z okna, pozerá na každý olivový strom, akoby nikdy nevidela olivy. On sa nemotorne zdvihne, trochu sa nakloní nad dámy a s námahou otvára okno. Keď si sadá, jeho ruka sa náhodou obtrie o vdovino brucho. Zdá sa, že ona si to nevšímne. On položí ľavú ruku na sedadlo medzi svoje a jej stehná a začína stísať chybnými prstami mäkké mäso jej stehna. Ona naďalej zíza na každý olivovník, akoby bola Bohom, ktorý ich práve stvoril a rozmýšľa, ako ich nazvať.

Medzitým veľmi tučná pani odkladá šestákový románik do lesklej zelenej plastikovej tašky plnej smradľavých syrov a prezretých banánov. Stará mama balí koniec salámy do zamastených novín. Mama oblieka dievčatku sveter a utiera mu tvár vreckovkou, ktorú s láskou navlhčila materinskou slinou. Vlak píska a zastavuje v mestečku, ktoré sa volá (možno) PRIZZI a tučná pani, matka, stará mama a dievčatko vychádzajú

z kupé. Potom sa vlak znovu dá do pohybu. Zlatý kríž začne opäť búchať, bum, pauza, bum, medzi vlhkými prsníkmi vdovy, prsty sa začnú plaziť pod vdovine stehná a vdova ďalej civie na olivové stromy. Potom sa prsty zošmyknú medzi jej stehná, rozdelia ich a pohybujú sa hore k mäsitému miestečku medzi hrubými čiernymi pančuchami a podväzkami a vkľznu do vlhkého voľného priestoru medzi jej nohami.

Vlak vchádza do gallerie, čiže do tunela a v polotme sa symbolika premení na čin.

Vojakova čižma vo vzduchu, tmavé steny tunela, hypnotické hojdanie vlaku a vysoké dlhé pískanie, keď sa konečne vynorí na denné svetlo.

Vdova bez slova vystúpi v meste, ktoré sa volá (možno) BLVONA. Prejde cez koľajnice, opatrne ich prekračuje v úzkych čiernych topánkach a hrubých čiernych pančuchách. On sa za ňou díva, akoby bol Adam a rozmýšľal, ako ju pomenovať. Potom vyskočí z vlaku a rozbehne sa za ňou. Práve v tej chvíli prechádza po rovnobežnej koľaji dlhý nákladný vlak, zastrie mu výhľad a zatarasí cestu. Po dvadsiatich piatich nákladných vozňoch vdova zmizne naveky.

To je jeden zo scenárov vysnívaného čísla.

Je vysnívané nie preto, lebo európski muži majú skôr gombíkové ako zipsové rázporky, a nie preto, že by účastníci boli nekonečne atraktívni, ale pretože incident predstavuje všetku bleskovú zhutnenosť sna a zdanlivo neprináša výčitky svedomia ani pocity viny; pretože nepadne ani zmienka o jej nebohom manželovi ani o jeho snúbenici; pretože tu niet nijakého vysvetľovania; pretože nedôjde k nijakému rozhovoru. Vysnívané číslo je absolútne čisté, neobsahuje skryté motívy. Nejde tu o nijakú hru o moc. Muž „neberie“ a žena „nedáva“. Nikto sa nepokúša nasadiť parohy manželovi alebo pokoriť manželku. Nikto sa nepokúša niečo dokázať alebo podviesť toho druhého. Vysnívané číslo je najčistejšia vec na svete. Je zriedkavejšie ako jednorozec. Mne však nikdy nebolo dožičené. Vždy, keď sa mi zdalo, že už som blízko, odhalila som koňa s kaširovaným rohom alebo dvoch klaunov v kostýme jednorozca. Allessandro, môj florentský priateľ, sa tomu najväčšmi priblížil. Ale nakoniec sa predsa len prejavil ako klaun v kostýme jednorozca.

Prezrite si tento gobelín, môj život.

2

„KAŽDÁ ŽENA ZBOŽŇUJE FAŠISTU“

*Každá žena zbožňuje fašistu,
čižmu do tváre,
beštiálne srdce
beštie, ako si ty!*

Sylvia Plathová

O šiestej ráno sme pristáli na frankfurtskom *Flughafene* a vyšuchtali sme sa do chodby s gumenou podlahou, ktorej nablýskaná novosť mi pripomenula tábory smrti a deportácie. Čakali sme tam hodinu, kým si naša sedemstoštyridsaťsedmička dopĺňala palivo. Všetci psychoanalytici sedeli meravo na stoličkách z ohýbaných optických vlákien usporiadaných do neohybných radov: sivých, žltých, sivých, žltých, sivých, žltých... Neútešnosť tejto farebnej kombinácie dokonale ladila s neútešnosťou ich tváří.

Väčšina z nich mala drahé fotoaparáty a napriek trochu prídlhým vlasom, náznakovitým briadkam, okuliarom s drôtenými rámami (a manželkám, ktoré boli oblečené s prijateľným nádychom bohémnosti, typickým pre strednú vrstvu: sandále z kravskej kože, mexické šály, tepané strieborné šperky z Greenwich Village), vyžarovala z nich dôstojnosť. Zachmúrená esencia priemernosti. Keď som o tom uvažovala, práve toto mi prekážalo na väčšine mojich analytikov. Bez najmenej pochybnosti prijímali spoločenský poriadok. Ich mierne ľavičarske politické názory, podpisovanie mierových petícií a vyzdobovanie ordinácií reprodukciami *Guerniky*, to všetko bola len kamufláž. Keď išlo o *klúčové* otázky: o rodinu, postavenie žien, prúdeň peňazí od pacienta k doktorovi, boli zrazu reakcionári. Slúžili sami sebe tak neúprosne ako sociálni darwinisti viktoriánskej éry.